

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 02.05.2002
KOM(2002) 214 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

**Kertomus vuorottelu- ja erityisesti oppisopimuskoulutusta koskevien eurooppalaisten
koulutusjaksojen edistämisestä 21. joulukuuta 1998 tehdyn neuvoston päätöksen
1999/51/EY täytäntöönpanosta**

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Kertomus vuorottelu- ja erityisesti oppisopimuskoulutusta koskevien eurooppalaisten koulutusjaksojen edistämisestä 21. joulukuuta 1998 tehdyn neuvoston päätöksen 1999/51/EY täytäntöönpanosta

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	4
1.1	Kertomuksen tarkoitus ja rakenne	4
1.2	Päätös eurooppalaisten koulutusjaksojen edistämisestä.....	4
1.3	Arviointi	5
2.	Täytäntöönpanon puitteet	5
2.1	Koordinointi ja keskitetyt tehtävät.....	5
2.1.1	Koordinointi	6
2.1.2	Europass-todistusten tuottaminen	7
2.1.3	Tiedottaminen.....	7
2.1.4	Rahoitushallinto	8
2.2	Täytäntöönpanon kansalliset rakenteet	8
2.2.1	Kansalliset yhteyspisteet ja niiden tehtävät.....	8
2.2.2	Eri mailla erilaisia toimintamalleja	9
3.	Täytäntöönpanotoimet	11
3.1	Toimintalinjat ja käytännöt eri maissa.....	11
3.1.1	Eurooppalaisten koulutusjaksojen tunnistaminen	11
3.1.2	Menettelyt ja käytännön käsittely	11
3.2	Tietoja eurooppalaisista koulutusjaksoista ja Europass-todistuksen käytöstä	13
3.2.1	Määrät maittain.....	13
3.2.2	Harjoittelijavirrat maasta toiseen	14
3.2.3	Harjoittelujaksojen kesto.....	15
3.2.4	Europass-todistusten haltijoiden sukupuoli- ja ikäjakauma.....	16
3.2.5	Koulutustaso ja laitostyyppi	16
3.2.6	Toimialat ja pk-yritykset	17

3.2.7	Suhteet muihin ohjelmiin ja aloitteisiin.....	17
3.3	Tiedotus- ja julkisuustoiminta	18
3.4	Arviointi	19
4.	Päätelmät.....	20

1. JOHDANTO

1.1 Kertomuksen tarkoitus ja rakenne

Tämän kertomuksen tarkoituksena on antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle tietoja päätöksen 1999/51/EY täytäntöönpanosta, kuten päätöksen 9 artiklassa edellytetään.

Kohdassa 1.2 annetaan tiivistetty kuvaus päätöksen tavoitteista ja sen keskeisistä käsitteistä ja säännöksistä. Osassa 2 kuvataan täytäntöönpanon järjestämistä EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla, ja osassa 3 kerrotaan varsinaisesta käytännön täytäntöönpanosta. Keskeiset seikat esitetään tiivistetysti osassa 4.¹

1.2 Päätös eurooppalaisten koulutusjaksojen edistämisestä

Neuvosto teki 21. joulukuuta 1998 päätöksen 1999/51/EY vuorottelu- ja erityisesti oppisopimuskoulutusta koskevien eurooppalaisten koulutusjaksojen edistämisestä. Päätös julkaistiin 22. tammikuuta 1999 virallisen lehden numerossa L 17, ja se tuli voimaan 1. tammikuuta 2000.

Päätöksen yleisenä tavoitteena on helpottaa ammattia opiskelevien liikkuvuutta (johdanto-osan 1 kappale), parantaa nuorison työllisyysnäkymiä ja heidän sijoittumistaan yhteiskuntaan ja työelämään (6 ja 7 kappale) sekä kohentaa ammatillisen koulutuksen laatua ja kiinnostavuutta (8 kappale).

Erityisenä tavoitteena on lisätä muissa jäsenvaltioissa suoritettavia koulutusjaksoja. Koulutusjaksojen lisäämiseksi ja niiden laadun parantamiseksi (johdanto-osan 8–10 kappale) päätöksessä määritellään eurooppalaiset koulutusjaksot (1 ja 2 artikla), asetetaan niiden toteuttamiselle laatuperiaatteet (3 artikla) ja luodaan erityinen Europass-todistus (2 ja 4 artikla).

Eurooppalainen koulutusjakso on koulutusjakso, jonka vuorottelu- tai erityisesti oppisopimuskoulutuksessa oleva henkilö suorittaa jossain muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jossa hän varsinaisesti saa koulutusta. Europass-todistus on koko yhteisössä käytettävä asiakirja, joka annetaan todistukseksi eurooppalaisen koulutusjakson suorittamisesta ja jossa kuvataan jakson sisältö kyseisten maiden kielillä.

Eurooppalaisia koulutusjaksoja voidaan suorittaa yhteisön rahoittamien ohjelmien ja aloitteiden – erityisesti Leonardo da Vinci -ohjelman – tai muiden järjestelyjen yhteydessä. Europass-todistuksen käyttö on vapaaehtoista: vaikka koulutusjakso täyttäisi eurooppalaisen koulutusjakson kriteerit, sen järjestäjän ei välttämättä tarvitse käyttää todistusta.

Päätöksessä säädetään tuki- ja täytäntöönpanotoimista (6 artikla), ja rahoitusohjeksi täsmennetään 1. tammikuuta 2000 ja 31. joulukuuta 2004 väliselle ajanjaksolle 7,3 miljoonaa eua.

¹ Kertomuksen perustana ovat BBJ Consult AG -nimisen konsultin joulukuussa 2001 laatima tutkimus sekä jäsenvaltioiden täytäntöönpanoelinten suoraan toimittamat tiedot.

Päätöksessä viitataan ainoastaan jäsenvaltioihin lähtö- ja vastaanottajamaina. Toimintaan ovat kuitenkin tulleet mukaan Norja, Islanti ja Liechtenstein, kun ETA:n sekakomitean päätös N:o 36/2000 yhteistyöstä muilla kuin neljän vapauden alaan kuuluvilla erityisalueilla tehdyn ETA-sopimuksen pöytäkirjan 31 muuttamisesta tuli voimaan (1. elokuuta 2000).

Päätöksen 9 artiklan mukaan komissio antaa kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen päätöksen täytäntöönpanosta.

9 artiklan mukaisesti komissio lisäksi arvioi päätöksen vaikutusta ja ehdottaa mahdollisia lisätoimia. Tämän vaatimuksen täyttämiseksi tehdään vuoden 2002 jälkipuoliskolla väliarviointi, joka perustuu täytäntöönpanosta kahden vuoden aikana saatuihin kokemuksiin (ks. jäljempänä).

1.3 Arviointi

Kuten edellä jo todettiin, tätä täytäntöönpanokertomusta ei tule pitää arviointina; sen tarjoamasta ensikatsauksesta päätöksen täytäntöönpanoon lienee kuitenkin hyötyä arviointia laadittaessa.

Arvioinnin toteuttamisesta on laadittu suunnitelma, johon kuuluu Espanjan EU-puheenjohtajakaudella järjestettävä kaksipäiväinen seminaari 3.–4. kesäkuuta 2002 sekä väliarviointi (tarjouskilpailu käynnistettiin tammikuussa 2002, ja raportti saataneen joulukuussa 2002).

Kesään 2002 mennessä Europass-todistusta on käytetty niin kauan, että sen käytännön toteutuksesta ja vaikutuksista kaikissa maissa pystytään keräämään riittävästi tietoa. Monessa maassa on esimerkiksi kokonainen vuosiluokka Europass-todistuksen hankkineita ollut työmarkkinoilla kokonaisen vuoden. Niin ikään voidaan selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista nivoa yhteen Europass ja muut, epävirallisen oppimisen tunnustamiseen ja validointiin kehitettävät välineet.

2. TÄYTÄNTÖÖNPANON PUITTEET

Päätöksen täytäntöönpano hoidetaan suurelta osin hajautetusti. Se on Europass-aloitteen yhteydessä välttämätöntä, koska mahdollisten eurooppalaisten koulutusjaksojen laatua voidaan valvoa vain valtakunnan tasolla tai mahdollisesti aluetasolla valtakunnallisesti koordinoituna. EU:n tasolla hoidetaan aloitteen yleinen koordinointi ja joitakin keskitettyjä tehtäviä.

2.1 Koordinointi ja keskitetyt tehtävät

Komissio vastaa koordinoinnista, asiakirjojen tuotannosta ja keskitetystä asiakirjahallinnosta, yhteisön tason tiedottamisesta, budjettikohdan hallinnosta sekä yleisestä arvioinnista.

Tehtävistä vastaa koulutuksen ja kulttuurin pääosasto ja erityisesti sen linja B (ammattillinen koulutus).

2.1.1 Koordinointi

Tärkeimmät koordinointiin ja tiedonvaihtoon käytettävät välineet ovat komission tiloissa järjestettävät säännölliset tapaamiset kaikkien kansallisten edustajien kanssa, sähköposti ja kirjeenvaihto sekä erittäin harvat virkamatkat. Kansalliset edustajat ovat sopineet ei-sitovasta yhteistyöasiakirjasta.

Valmisteluvaiheessa järjestettiin kaksi asiantuntijakokousta, joihin osallistui viranomaisten edustajia jäsenvaltioista, ETA-maista ja ehdokasmaista samoin kuin Euroopan tason työmarkkinaosapuolten edustajia. Kokoukset pidettiin Brysselissä 28. toukokuuta ja 11. marraskuuta 1999.

Täytäntöönpanovaihe käynnistyi päätöksen tultua voimaan 1. tammikuuta 2000. Tällöin komissio pyysi pysyviltä edustustoilta tiedot niiden elinten edustajista, jotka jäsenvaltiot olivat virallisesti nimenneet vastaamaan täytäntöönpanosta kansallisella tasolla. Toimintavaiheessa pidettyihin kokouksiin osallistuivat vain nämä edustajat; Euroopan tason työmarkkinaosapuolten edustajat kutsuttiin kokouksiin tarkkailijoiksi.

Näitä kokouksia järjestettiin vuonna 2000 kaksi (12. toukokuuta ja 29. syyskuuta) ja vuonna 2001 yksi (6. kesäkuuta). Neljännen kokouksen ajankohdaksi sovittiin 22. helmikuuta 2002.

Toukokuun 2000 kokouksessa pääaiheena olivat sopiminen yhteistyöasiakirjasta (ks. jäljempänä) ja rahoitukseen liittyvät seikat. Seuraavissa kokouksissa vaihdettiin tietoja ja keskusteltiin käytännön ongelmista. Neljännessä kokouksessa oli määrä tarkastella väliarviointia ja uusia rahoituspuitteita.

Kokousten välillä kansallisten yhteyspisteiden ja komission keskinäinen yhteydenpito (lähinnä sähköpostitse) oli tiivistä: yhteydenottoja oli vuosittain satoja. Alkuvaiheessa käsiteltiin usein toiminnan kriteereihin ja menettelyihin liittyviä epäselvyyksiä, myöhemmin taas lähinnä vaihdettiin tietoja etupäässä hallinnollisista seikoista, kuten rahoitustuesta ja asiakirjavarannosta.

Virkamatkoja tehtiin harvoin. Komission työntekijöitä osallistui joidenkin maiden järjestämiin käynnistämiskonferensseihin tai vastaaviin tapahtumiin.

Yhteistyöasiakirja

Ensimmäisessä ja toisessa kokouksessaan kansalliset edustajat keskustelivat ja lopulta sopivat yhteistyöasiakirjasta (jota oli käsitelty jo valmisteluvaiheen asiantuntijakokouksessa). Tämä ei-sitova asiakirja laadittiin toiminnan tueksi, ja jäsenvaltiot soveltavat sitä vapaaehtoiselta pohjalta. Sillä halutaan helpottaa yhteistyötä määrittelemällä yhteiset laatukriteerit ja vahvistamalla, mitä toimia jäsenvaltioiden ja EU:n tasolla olisi päätöksen 1999/51/EY pohjalta toteutettava.

Päätöksen artikloihin ja muihin asiaankuuluviin asiakirjoihin viitaten asiakirjassa määritellään selkeästi päätöksen maantieteellinen ulottuvuus ja tavoite sekä yhteiset laatukriteerit. Sen mukaan esimerkiksi ohjaajana – jonka merkitystä korostetaan – voisi toimia myös vastaanottavan elimen ulkopuolelta tuleva henkilö (esim. jonkin järjestön työntekijä, erityisesti jos vastaanottajaorganisaatio on pieni yritys). Asiakirjassa määritellään myös joitakin työskentelyjärjestelyjä, jotka liittyvät

täytäntöönpanon toiminnallisiin näkökohtiin: komissio esimerkiksi toimittaa Europass-todistuksia vain kansallisille yhteyspisteille (tai niiden nimeämille erikoistuneille elimille).

2.1.2 *Europass-todistusten tuottaminen*

Europass-todistukset tuottaa keskitetysti komissio.

Jäsenvaltioilta saatujen arvioiden perusteella todistuksia painettiin ensi vaiheessa 300 000 kappaletta kaikilla EU-kielillä yhteensä. Englannin-, ranskan- ja saksankielisten todistusten osuus oli yli puolet. Vuonna 2001 niitä painatettiin lisää yhteensä 100 000 kappaletta – lähes puolet saksankielisiä –, jotta varastot kattaisivat tulevien vuosien kysynnän.

Päätöksen liitteessä annettujen yksityiskohtaisten ohjeiden mukaisesti Europass-todistus on A5-kokoinen kirjanen, jossa on 16 sivua. Kahdentoista liitteessä kuvatun sivun lisäksi kirjasessa on neljä sivua, joilla teksti esitetään Euroopan unionin 11 virallisella kielellä.

Komissio huolehtii keskusvarastosta ja toimittaa Europass-todistuksia pyynnöstä kansallisille yhteyspisteille – ja vain niille, kuten yhteistyöasiakirjassa sovittiin (ks. kohtaa 2.1.1).

2.1.3 *Tiedottaminen*

EU:n tason tiedottamistoimien yhteydessä järjestettiin tapahtumia, laadittiin kaksi tiedotetta käynnistämistä varten ja pidettiin yllä web-sivustoa Europapalvelimella.

Euroopan laajuinen käynnistämiskonferenssi järjestettiin 22.–23. helmikuuta 2000 Costa da Caparicassa Portugalin toimiessa EU:n puheenjohtajana. Tässä Portugalin työ- ja koulutusasioiden valtiosihteerin avaamassa tilaisuudessa pidettiin useita esitelmää ja järjestettiin paneelikeskusteluja. Tilaisuuteen osallistui kaksi komission virkamiestä.

Europass-aloitetta oli esitelty jo aiemmin Training 2000 -tapahtuman yhteydessä järjestetyssä seminaarissa (Brysselissä 27.–28. tammikuuta 2000). Esittelytilaisuudessa oli yleisöä kolmisensataa henkeä, pääasiassa hankkeiden vetäjiä sekä maiden keskus- ja paikallisviranomaisten edustajia.

Hankkeiden vetäjille ja koulutusalan työntekijöille tarkoitettussa 16-sivuisessa tiedotteessa esitellään Europass-todistuksen tavoitteet ja rakenne ja annetaan ohjeita sen käytöstä. 8-sivuinen tietolehtinen taas on tarkoitettu pikemminkin aloitteen tekemiseen tunnetuksi, ja se on suunnattu opiskelijoille. Molempia on saatavissa kaikilla EU:n kielillä, ja niissä kerrotaan eri maiden yhteyspisteiden osoitteet. Kaikkiaan esitteitä on painettu 225 000 kappaletta (kaikilla kielillä yhteensä). Niiden jakelu hoidettiin pääasiassa aloitteen täytäntöönpanosta eri maissa vastaavien elinten kautta, joskin ensimmäisinä kuukausina komissio toimitti niitä muillekin tahoille jäsenvaltioissa. Toista lisäpainosta ei ole pidetty tarpeellisena, koska esitteet oli tarkoitettu lähinnä alkuvaiheen avuksi. Sekä hankkeiden vetäjille että opiskelijoille on nyt tarjolla kohdennetumpaa ja ajantasaista tietoa joko heidän omassa maassaan

laadittujen esitteitten tai Internetin kautta. Tiedote ja tietolehtinen löytyvät Europass-verkkosivuilta kaikilla 11 kielellä.

Europass-verkkosivut avattiin muutama kuukausi ennen päätöksen voimaantuloa Europa-palvelimella silloisen pääosasto XXII:n sivustossa (pääosastosta tuli muutamaa viikkoa myöhemmin koulutuksen ja kulttuurin pääosasto). Sivuilla kerrottiin (englanniksi, ranskaksi ja saksaksi) aloitteiden tavoitteista ja keskeisistä käsitteistä. Syksyllä 2000 käynnistettiin verkkosivujen paranneltu versio kaikilla EU:n kielillä. Toiminnan kuvausta oli tarkennettu, neuvoston päätös, tiedote ja tietolehtinen olivat luettavissa kaikilla yhdellätoista kielellä, ja sivuilla oli linkit kansallisiin yhteyspisteisiin ja muita hyödyllisiä linkkejä.

2.1.4 *Rahoitushallinto*

Yhteisö antaa rahoitustukea vuosittaisena avustuksena kansallisille yhteyspisteille (yksi avustus maata kohti) täytäntöönpano-ohjelman perusteella. Ohjelman sisältämiä toimia ovat konferenssit ja seminaarit, aloitteen muu tunnetuksi tekeminen, tiedonkeruu ja arviointi.

Päätöksessä osoitettiin täytäntöönpanoon rahoitusta 7 300 000 euroa vuosille 2000–2004. Määrärahojen hallintoa varten on perustettu erityinen budjettikohta B3-1020. Määrärahoista saadaan vuosibudjetiksi noin 1 500 000 euroa, josta katetaan kustannukset keskustasolla (asiakirjojen tuottaminen, arviointi jne.) ja tuetaan maakohtaisia toimia. Avustus oli vuonna 2000 keskimäärin 50 000 euroa ja vuonna 2001 keskimäärin 60 000 euroa. Avustuksen todellinen määrä vaihtelee pääasiassa maiden väkiluvun mukaan: vuonna 2001 myönnettiin esimerkiksi Saksalle 85 312 euroa, kun taas Liechtensteinin anomus oli 9 780 euroa ja Alankomaiden 44 965,50 euroa.

2.2 **Täytäntöönpanon kansalliset rakenteet**

2.2.1 *Kansalliset yhteyspisteet ja niiden tehtävät*

Päätöksen 6 artiklan mukaan maiden viranomaiset nimeävät yhden tai useamman organisaation huolehtimaan täytäntöönpanosta kansallisella tasolla ja luovat täytäntöönpanoa varten asianmukaisen mekanismin. Europass-aloitteen täytäntöönpano on kaikissa jäsenvaltioissa annettu yhden tai useamman jo toiminnassa olleen elimen tehtäväksi. Näitä elimiä kutsutaan yleisesti kansallisiksi yhteyspisteiksi vastaavalla tavalla kuin EU:n tason tiedotteessa ja tietolehtisessä.

Kansallisilla yhteyspisteillä on seuraavat tehtävät:

- tietojen antaminen Europass-aloitteesta ja Europass-todistuksen käytön edistäminen
- huolehtiminen Europass-todistusten varastosta omassa maassaan
- ulkomaanharjoittelun järjestämistä suunnittelevien tahojen esittämien Europass-todistuspyyntöjen vastaanotto
- pyydettyjen asiakirjojen toimittaminen koulutuslaitoksille, kun on tarkistettu, että hankkeet täyttävät eurooppalaisen koulutusjakson kriteerit
- täytäntöönpanon seuranta omassa maassa.

Kansalliset yhteyspisteet neuvovat lisäksi Europass-todistusten hakemisessa ja täyttämässä. Koska monet yhteyspisteistä ovat myös maansa Leonardo da Vinci -toimistoja tai muita elimiä, jotka toimivat koulutuksen tai liikkuvuuden parissa myös Europass-toiminnan ulkopuolella, ne voivat pitää säännöllistä yhteyttä mahdollisiin eurooppalaisia koulutusjaksoja järjestäviin tahoihin. Yhteyspisteet voivat niin ikään tarjota liikkuvuushankkeiden vetäjille käytännön neuvoja eurooppalaisen koulutusjakson järjestämisessä.

2.2.2 *Eri mailla erilaisia toimintamalleja*

Kaikki maat nimesivät yhden elimen johtavaksi yhteyspisteekseen, mutta joissakin maissa ainakin osa tehtävistä jaettiin tai hajautettiin yhdelle tai useammalle muulle elimelle.

Kaikki pienet maat, Italia ja Yhdistynyt kuningaskunta valitsivat yhden elimen toimimaan yhteyspisteenä ja huolehtimaan useimpien täytäntöönpanotehtävien toteuttamisesta.² Useimmiten kyse on organisaatiosta, jolla on paljon laajempi oppimiseen liittyvä tehtäväkenttä ja joka monessa tapauksessa toimii myös Leonardo da Vinci -ohjelman ja muiden kansainvälisten liikkuvuusohjelmien toimistona maassaan. Esimerkiksi Espanjassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa täytäntöönpanotoimisto työskentelee toimivaltaisen valtionviranomaisen rinnalla; tämä viranomainen saattaa käytännössä hoitaa osan tehtävistä, erityisesti edustamisen EU:n tasolla.

Ranska nimesi valtakunnalliselle tasolle yhden elimen (Sokrates- ja Leonardo da Vinci -toimistonsa) mutta perusti lisäksi alueellisten yhteyspisteiden verkon. Siihen kuuluu aluetta kohti kaksi elintä, jotka huolehtivat ammatillisen koulutuksen tarjoamisesta yhtäältä opetus- ja maatalousministeriön ja toisaalta työministeriön alaisuudessa. Kyseiset kolme ministeriötä ovat tehneet asiasta valtakunnallisen yhteistyöasiakirjan ja huolehtivat yhdessä Europass-todistuksiin liittyvistä menettelyistä. Eri tahot kokoontuvat säännöllisesti, ja eri tasoille on perustettu ohjauskomiteita.

Saksa nimesi asiaa hoitamaan useita elimiä, joista yksi huolehtii toiminnan koordinoinnista (ja vastaa osasta Leonardo da Vinci -liikkuvuustoimia). Kolmella muulla elimellä on tärkeitä tiettyihin kohderyhmiin liittyviä tehtäviä, ja täytäntöönpanoon osallistuu vielä muitakin elimiä lähinnä tiedottamalla mutta myös hoitamalla käytännössä Europass-todistusten jakelun. Liittovaltion koulutus- ja tutkimusministeriö valvoo toimintaa.

² Belgiassa nimettiin kolme elintä, yksi kullekin yhteisölle, sillä maassa ei ole liittovaltion tason koulutusviranomaista.

Kansallisten yhteyspisteiden sijainti eri laitoksissa vaihtelee sekin maittain:

Taulukko 1: Kansallisten yhteyspisteiden institutionaalinen jakauma (joulukuussa 2001).

Kansainvälisistä koulutus- ja liikkuvuusohjelmista vastaavat toimistot ³	Tanska, Saksa, Espanja, Ranska, Italia, Portugali, Norja, Ruotsi, Yhdistynyt kuningaskunta
Koulutuslaitosten katto-organisaatiot	Islanti, Alankomaat
Koulutusviranomaiset	Belgia (saksank.), Suomi, Liechtenstein, Kreikka
Työvoima- ja koulutuspalvelut	Belgia (ranskank.), Belgia (hollannink.), Irlanti
Ministeriöt*	Itävalta, Luxemburg

* Itävallassa talous- ja työministeriö ja Luxemburgissa opetus-, ammattikoulutus- ja urheiluministeriö.

Useissa maissa on perustettu valtakunnallisia (esim. hollanninkielisessä Belgiassa ja Irlannissa) ja joskus alueellisia (Ranskassa) ohjauskomiteoita. Muualla tehtävät on voitu antaa jo toimineelle komitealle tai taholle, joka vastaa kyseisen elimen koko toiminnasta (esim. Tanskassa). Komiteoissa on yleensä työmarkkinaosapuolten edustus.

Kuten taulukosta 2 käy ilmi, alle puolessa maista täytäntöönpanon rakenteiden määrittely oli valtaosin tehty ja elimet olivat valmiita aloittamaan toimintansa vuoden 2000 alusta, kun päätös tuli voimaan. Useissa maissa elimet oli kyllä nimetty mutta toimintavalmiuteen tarvittiin muutama kuukausi lisäaikaa. Vain kahdessa maassa mekanismien perustaminen viivästyi huomattavasti, mutta vuoden 2001 alusta niissäkin voitiin aloittaa toiminta.

Taulukko 2: Toimintavalmius

Vuoden 2000 alku	Itävalta, Saksa, Tanska, Ranska, Suomi, Ruotsi, Yhdistynyt kuningaskunta
Vuoden 2000 puoliväli	Irlanti, Alankomaat
Vuoden 2000 loppu	Belgia (saksank., ranskank., hollannink.), Liechtenstein, Italia
Vuoden 2001 alku	Kreikka, Islanti, Luxemburg, Norja
Vuoden 2001 loppu / vuoden 2002 alku	Espanja, Portugali

³ Toimistot ovat kaikki Leonardo da Vinci -toimistoja tai ainakin vastuussa Leonardon eri toimenpiteiden koordinoinnista. Osa niistä on suuria organisaatioita, joilla on paljon laajempi tehtäväkenttä.

3. TÄYTÄNTÖÖNPANOTOIMET

3.1 Toimintalinjat ja käytännöt eri maissa

Kansalliset yhteyspisteet vastaavat ainoina tahoina Europass-todistusten jakelusta maassaan. Europass-todistuksia voidaan lähettää liikkuvuushankkeiden vetäjille jaettavaksi edelleen opiskelijoille vasta sen jälkeen, kun on tarkistettu, että hanke täyttää eurooppalaisen koulutusjakson kriteerit. Tämä tehtävä kuuluu selvästikin kansallisille yhteyspisteille taikka niiden koordinoimalle sisäiselle yhteys- ja jakelupisteiden verkolle.

3.1.1 Eurooppalaisten koulutusjaksojen tunnistaminen

Useimpien maiden yhteyspisteet ilmoittivat, että kaikki todistukset oli myönnetty henkilöille, jotka osallistuivat johonkin päätöksessä (2 ja 3 artiklassa) asetetut kriteerit täyttävään eurooppalaiseen koulutusjaksoon. Kriteerien mukaan koulutusjakson on oltava viranomaisten tunnustamaa tai todentamaa vuorottelukoulutusta, sen järjestämisestä vastaavat yhteistyössä lähettävä ja vastaanottava yhteistyökumppani, jotka ovat sopineet jakson sisällöstä, tavoitteista, kestosta sekä menetelmistä ja käytännön seikoista, ja osallistujaa avustaa ohjaaja. Muutamissa tapauksissa todistuksia ei myönnetty, koska osa kriteereistä jäi täyttymättä tai jaksoa ei suoritettu kokonaan.

Merkittävä poikkeus oli Saksa. Kuten Kölnin yliopiston tekemässä tutkimuksessa (ks. kohtaa x jäljempänä) todettiin, Saksan yhteyspisteet myönsivät Europass-todistuksia myös tapauksissa, joissa kaikki eurooppalaisen koulutusjakson kriteerit eivät täytyneet – jaksolle ei esimerkiksi ollut nimetty ohjaajaa. Joidenkin yhteyspisteiden kohdalla vaikuttaakin olleen lukuisia tapauksia, joissa koulutusjakso ei täyttänyt kaikkia päätöksessä asetettuja kriteerejä.

Kun on haluttu taata keskinäinen yhteisymmärrys ja se, että eri osapuolet soveltavat laatukriteerejä yhtenäisellä tavalla, eurooppalaisen yhteistyöasiakirjan lisäksi on sovittu kansallisista yhteistyöasiakirjoista (Belgian hollanninkielisessä yhteisössä ja Ranskassa). Joillakin Ranskan alueilla on sovittu myös alueellisista asiakirjoista.

Kaikki maat näyttävät haluavan pitää kiinni siitä, ettei Europass-todistuksia pitäisi antaa todistukseksi minkälaisesta liikkuvuudesta hyvänsä vaan että niillä pitäisi pyrkiä parantamaan ammatilliseen koulutukseen liittyvän kansainvälisen liikkuvuuden laatua.

Useimmat maat eivät ole rajoittaneet todistusten käyttöalaa vaan hyväksyvät kaikki vuorottelukoulutukseen liittyvät aloitteet. Tanskassa Europass-todistuksia toimitettiin kuitenkin vain elimille, jotka on tunnustettu ”kaksitahoisen” (vuorotteluperiaatteella toimivan) koulutusjärjestelmän piirissä.

3.1.2 Menettelyt ja käytännön käsittely

Useimmissa maissa toimittiin näin: Lähettävä organisaatio, jonka projekti on tunnustettu eurooppalaiseksi koulutusjaksoksi, saa Europass-todistuksen maansa yhteyspisteeltä, täyttää sen ensimmäisen sivun ja antaa sen opiskelijalle ennen tämän lähtöä suorittamaan ulkomaanjaksoa. Vastaanottava laitos täyttää tarvittavat todistuksen kohdat koulutusjakson päätteeksi, ja opiskelija tuo sen takaisin

lähettävälle laitokselle, joka huolehtii mahdollisesti tarvittavasta käännöstyöstä. Täytetty todistus annetaan sitten opiskelijalle, toisinaan pienimuotoisessa todistustenjakotilaisuudessa. Menettelystä on joskus jouduttu poikkeamaan erityisistä syistä, kuten postinkulun viivästymisen, virheiden yms. vuoksi.

Huomattavana poikkeuksena on Saksa (jonka osuus Europass-todistuksista on noin puolet). Siellä lähettävä laitos lähettää todistuksen vastaanottavalle kumppanilleen, joka täyttää tarvittavat kohdat ja lähettää asiakirjan takaisin. Opiskelija saa todistuksen käteensä siis vasta koko koulutusjakson päätyttyä – yleensä erityisessä todistustenjakotilaisuudessa.

Europass-todistuksen muotoilu aiheuttaa joitakin käytännön ongelmia: jakson kuvaamiseen on varattu vain vähän tilaa, ja todistus joudutaan täyttämään käsin tai kirjoituskoneella. Italiassa jaksojen järjestäjät voivat yhteyspisteen toimittamien tarralappujen ansiosta käyttää todistusten täyttämässä tietokonetta.

Täytäntöönpanosta vastaavat elimet ja koulutusjaksojen järjestäjät ovat toistuvasti ilmoittaneet pitävänsä sähköistä muotoa tarkoituksenmukaisempana. Tämä oli myös erään Euroopan parlamentin jäsenen kesällä 2000 tekemän kirjallisen kysymyksen aiheena.⁴

Käytännön syistä tai vahvistaakseen todistuksen asemaa jotkin maat tekivät Europass-todistukseen erinäisiä lisäyksiä.

Monissa maissa annetaan numero Europass-todistukselle (Belgian ranskan- ja hollanninkielisessä yhteisössä, Kreikassa, Irlannissa, Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa) tai kullekin koulutusjaksolle (Ranskassa ja Italiassa). Numerointi tarjoaa suojaa katoamisen tai väärennösten varalta ja helpottaa yksittäisten todistusten seuraamista; numerosta näkyy näet joissakin tapauksissa lähettävän laitoksen toimiala tai tyyppi (Belgian ranskankielisessä yhteisössä ja Ranskassa). Islannissa, Alankomaissa ja Ruotsissa todistukseen merkitään sen haltijan syntymäaika, ja Ruotsissa siihen voidaan liittää lisäksi valokuva. Yhdistyneessä kuningaskunnassa Europass-todistus toimitetaan muovitaskussa.

Seurantaa vaikeuttaa jonkin verran se, että Europass-todistukseen voidaan kirjata kaikkiaan kolme koulutusjaksoa. Monissa maissa yhteyspiste pystyy valvomaan niistä vain ensimmäistä, jolloin on pelkästään todistuksen haltijan hyvän tahdon varassa, ilmoittaako hän valtakunnalliselle elimelle myöhemmin suoritetuista jaksosta. Ranskan järjestelmässä voidaan pitää kirjaa myös perättäisistä koulutusjaksoista: jos lähettävä laitos muuttuu, opiskelija saa uuden todistuksen, saman laitoksen kautta suoritettujen jaksot taas kirjataan samaan todistukseen. Joissain maissa, kuten Saksassa, kansallinen yhteyspiste vastaa vain Europass-todistuksista, ei koulutusjaksoista. Italiassa taas annetaan erillinen todistus kustakin jaksosta.

⁴ Karl von Wogaun (PPE-DE) kirjallinen kysymys E-2478/00 komissiolle (24. heinäkuuta 2000) ja Viviane Redingin vastaus komission puolesta (29. syyskuuta 2000), EYVL C 113 E, 18.4.2001 (s. 106).

3.2 Tietoja eurooppalaisista koulutusjaksoista ja Europass-todistuksen käytöstä

Täytäntöönpanotoimista tärkein on Europass-todistusten toimittaminen opiskelijoille. Tästä huolehtivat lähettävät laitokset, jotka puolestaan saavat todistukset kansallisilta yhteyspisteiltä. Yhteyspisteet vastaavat ainoina tahoina Europass-todistusten jakelusta maassaan. Europass-todistuksia voidaan lähettää liikkuvuushankkeiden vetäjille jaettavaksi edelleen opiskelijoille vasta sen jälkeen, kun on tarkistettu, että hanke täyttää eurooppalaisen koulutusjakson kriteerit. Tämä tehtävä kuuluu selvästikin kansallisille yhteyspisteille, jotka voivat hoitaa asian myös koordinoitun sisäisen yhteys- ja jakelupisteiden verkon kautta.

Europass-todistusten varsinainen toimittaminen koulutuslaitoksille alkoi eri maissa eri aikaan, joten sekä opiskelijoille annettujen todistusten määrä että tietojen saatavuus vaihtelevat huomattavasti. Joissakin maissa jakelumenettelyjen järjestäminen viivästyi, toisissa taas päätettiin luoda voimakas tietokoneistettu järjestelmä ja testata sitä ennen todistusten myöntämisen aloittamista. Joulukuusta 2001 jakelu on sujunut juohevasti kaikissa maissa.

Marraskuuhun 2001 mennessä oli kaikissa 18:ssa osallistujamaassa myönnetty kaikkiaan noin 19 300 Europass-todistusta (tästä tarkemmin jäljempänä).

Tähän mennessä saadut tilastotiedot vaihtelevat maasta toiseen, sillä kukin maa valvoo täytäntöönpanoa erilaisella järjestelmällä ja osassa maita täytäntöönpanoa oli kestänyt varsin vähän aikaa.

3.2.1 Määrät maittain

Kuten edellä todettiin, Europass-todistuksia oli marraskuuhun 2001 mennessä myönnetty kaikissa 18 osallistujamaassa yhteensä noin 19 300. Vaikka Europass-todistukseen voidaan kirjata kolmekin suoritettua koulutusjaksoa, tässä vaiheessa vain pieni osa opiskelijoista on suorittanut ja kirjannut useamman kuin yhden jakson. Niinpä myönnettyjen todistusten määrä on kutakuinkin sama kuin suoritettujen koulutusjaksojen määrä.

Taulukko 3: Europass-todistuksiin kirjatut eurooppalaiset koulutusjaksot marraskuuhun 2001 mennessä

Itävalta	980	Ranska	2 698	Luxemburg	100
Belgia (de)	26	Suomi	500	Alankomaat	275
Belgia (fr)	70	Liechtenstein	11	Norja	42
Belgia (nl)	236	Kreikka	450	Portugali	54
Tanska*	1 300	Islanti	13	Ruotsi	409
Saksa	9 614	Irlanti	54	Yhdistynyt kuningas-kunta	1 868
Espanja	..	Italia	602		
Yhteensä			19 302		

* Koulutuslaitosten pyytämien todistusten määrä. Kaikkia koulutusjaksoja ei välttämättä ole suoritettu loppuun (projekti keskeytynyt, opiskelija jättänyt jakson kesken tms.). Lähde: Ulkoisen konsultin BBJ Consult AG:n raportti.

Vaikka taulukon luvut kokonaisuutena tarkasteltuna noudattelevat maiden väestömääriä ja -rakenteita, koulutusjärjestelmiä ja eriasteista edistymistä Europass-aloitteen täytäntöönpanossa, Saksan luku on sangen hätkähdyttävä: se kattaa yksin lähes puolet eurooppalaisista koulutusjaksoista. Yksi selitys tälle on Saksan vuorottelujärjestelmän koko, sillä vaikka vain yksi prosentti Saksassa vuonna 2000 tehdyistä 600 000 oppisopimuksesta sisälsi ulkomaanjaksoja, kyse on kuitenkin jo 6 000 koulutusjaksosta. Toinen syy on se, että Saksan luku sisältää myös sellaisia projekteja, jotka eivät täyttäneet sovittuja kriteerejä ja joita ei useimmissa muissa maissa siis hyväksyttäisi eurooppalaisiksi koulutusjaksoiksi (ks. kohta 3.1.1).

Luvut ovat suhteellisen suuria myös pienemmissä maissa, kuten Itävallassa ja Tanskassa (Tanskan luku on vielä täsmäntämättä). Muita ”suurtuottajia” olivat Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta. Kaikissa näissä maissa on hyvin kehittynyt oppisopimusjärjestelmä, ja niissä ulkomaanharjoittelulla on pitkät perinteet myös yhteisön ohjelmien ulkopuolella.

Vuorottelukoulutuksessa olevien ulkomaanharjoittelu on Italiassa tuorempi ilmiö kuin Ranskassa, mikä pitkälti selittääkin huikeaa eroa näiden väestöltään samansuuruisien maiden välillä. Italiassa lähes kaikki eurooppalaiset koulutusjaksot suoritettiin yhteisön ohjelmien (lähinnä Leonardo da Vincin) yhteydessä.

Espanjan tietojen puuttumisen syynä ovat viivästykset täytäntöönpanomekanismin perustamisessa.

3.2.2 Harjoittelijavirrat maasta toiseen

Saatavilla olevat tiedot eivät ole kattavia, eivätkä viitejaksoitakaan ole aina samoja. Saaduista tiedoista on syytä huomata, että täytäntöönpanon tässä vaiheessa monen maan luvut ovat vielä pieniä, joten yksittäisen tiettyä maata koskevan liikkuvuusprojektin perusteella voi saada kuvan kehityssuuntauksesta, joka saattaa ajan myötä osoittautua vääräksi.

Taulukko 4. Harjoittelijavirrat maasta toiseen*

MIHIN	A	B	D	DK	E	EL	F	FIN	FL	I	IRL	ISL	L	NL	N	P	S	UK					
MISTÄ																				YHT.	MISTÄ		
A																					..	A	
B (de)	5		16				2			1	1		1								26	B (de)	
B (nl)			13		71		53	11		11	1			16	9	2	12	37			236	B (nl)	
B (fr)			4		4		5				10			46							69	B (fr)	
D	9	2		3	120	15	335	7		91	47		60	22	18		18	205			952	D	
DK																					..	DK	
E																					..	E	
EL			14		8		8	1		17	2					2		8			60	EL	
F	20	51	430	16	395	16		26	3	146	197	2	38	43	3	39	68	745	2	238		F	
FIN	15	5	70	9	66	31	42			30	15			20	10	3	37	113			461	FIN	
FL										1	4										6	11	FL
I	19	12	116	1	184	7	186	28			61			13		21	14	321			983	I	
IRL	8		21				1			15							8	1			54	IRL	
ISL																					..	ISL	
L	3	4	30			1	57				1				1		4				101	L	
NL	6	36	48	5	11	1	33			4	6					28	1	96			275	NL	
N	2	3	11	2						2				7				15			42	N	
P			6		13		8	2		22							3				54	P	
S	5	1	65	9	47		33	14		48	28			27	19						113	409	S
UK																					..	UK	
YHT.	92	114	844	45	919	71	763	89	3	388	373	2	99	194	60	98	162	1 660			5 976		
MIHIN	A	B	D	DK	E	EL	F	FIN	FL	I	IRL	ISL	L	NL	N	P	S	UK	YHT.				

* Kaikista maista ei ole saatavilla tietoja. Joidenkin maiden tiedot ovat marraskuuta 2001 myöhemmältä ajalta.

Kaikki maat toimivat eurooppalaisten koulutusjaksojen isäntinä. Englanti on yleisimmin puhuttu vieras kieli, mikä vaikuttaa Irlannin (pienien maiden ykköskohde) ja Yhdistyneen kuningaskunnan (yleisesti suosituin kohde) houkuttavuuteen. Kansalliset yhteyspisteet ovat vahvistaneet näiden maiden suosion.

Naapurimaiden kahdenvälisillä vaihdoilla, kuten Ranskan ja Saksan nuorisovaihtojärjestelmällä, on selvää vaikutusta lukuihin. Jotkin tiedoista viittaavat myös sosiaalisen, kulttuurisen ja kielellisen läheisyyden (Italiasta mennään Espanjaan ja Ranskaan) ja kauppasuhteiden (Italia ja Saksa) vaikutuksiin. Myös kielellinen ja maantieteellinen etäisyys voi herättää suurta kiinnostusta (hollanninkielisestä Belgiasta, Saksasta ja Ruotsista mennään Espanjaan; vaikutusta tähän voi olla myös sillä, että espanja on kansainvälinen kieli).

3.2.3 Harjoittelujaksojen kesto

Vaikka määrällisiä tietoja ei ole saatavilla kaikista maista, ulkomaanharjoittelun pituuden voitaneen turvallisesti sanoa olevan 3–15 viikkoa siten, että lyhyet (3–4-viikkoiset) ja pitkät (9–12-viikkoiset) jaksot painottuvat hieman. Jakauma on hyvin selvä hollanninkielisessä Belgiassa, Kreikassa ja Luxemburgissa (jossa myös 6-viikkoisia jaksoja on jonkin verran). Ranskassa 60 % ulkomaanharjoittelusta kestää 4–12 kuukautta, ja loput jakautuvat tasaisesti lyhyisiin ja pitkiin jaksoihin. Irlannissa kesto on keskimäärin 8 viikkoa, Norjassa 9–12 viikkoa ja Liechtensteinissa 12–24 viikkoa. Ruotsissa yleisimpiä ovat 3 viikon jaksot, mutta pitempiäkin suoritetaan (3, 5

tai 6 kuukauden tai jopa vuoden mittaisia). Suomessa harjoittelun keskipituus on noin 6 viikkoa, mutta jopa 30 viikon mittaisia projekteja on tavattu.

3.2.4 *Europass-todistusten haltijoiden sukupuoli- ja ikäjakauma*

Käytettävissä olevien tietojen mukaan eurooppalaisiin koulutusjaksoihin, joita varten Europass-todistuksia pyydettiin, osallistui enemmän naisia kuin miehiä.

Pienemmissä maissa tilanne vaihteli: kun Belgian yhteisöissä Europass-todistuksia oli enemmän miehillä kuin naisilla (ranskankielisessä yhteisössä miehillä 40 ja naisilla 31 ja hollanninkielisessä yhteisössä miehillä 120 ja naisilla 116), osat vaihtuvat Irlannissa (naisilla 38 ja miehillä 16) ja Ruotsissa (naisilla 204 ja miehillä 160), ja ero muuttuu hyvin suureksi Suomessa (naisilla 329, miehillä 137). Erityisen kiinnostavia nämä tiedot ovat, kun tarkastellaan maita, joissa Europass-todistuksia on myönnetty paljon: sekä Saksassa että Ranskassa koulutusjaksoihin osallistujista 55 prosenttia oli naisia. Ranskassa oli marraskuuhun 2001 mennessä myönnetty 2 697 Europass-todistusta, joista 1 525 naisille (miehille 1 127). Saksassa tiedot koskevat todistushakemuksia: niitä tehtiin 8 635, joista 4 786 oli naisten hakemuksia (ja 3 849 miesten).

Ikäjakaumasta on tietoa vain harvasta maasta, mutta niiden perusteella noin 20-vuotiaat nuoret näyttäisivät olevan suuri enemmistö. Hollanninkielisessä Belgiassa 75 prosenttia Europass-todistusten haltijoista on 18–25-vuotiaita, Norjassa taas valtaosa kuuluu maan tilastoissa eroteltuihin ikäryhmiin 16–19- tai 20–23-vuotiaat (nuorempien osuus on hieman suurempi). Eurooppalaisiin koulutusjaksoihin osallistujista on Ranskassa 62 prosenttia 19–21-vuotiaita, 14 prosenttia nuorempia (16–18-vuotiaita) ja 20 prosenttia vanhempia (22–25-vuotiaita). Suomessa Europass-todistuksen keskivertohaltija on 22-vuotias.

3.2.5 *Koulutustaso ja laitostyyppi*

Tietoja eurooppalaisten koulutusjaksojen koulutustasosta ja niitä järjestävien laitosten tyypistä ei ole saatavilla kaikista maista, mutta jotain yleistä voidaan todeta.

Eri maiden järjestelmien erotkin huomioon ottaen tilanne näyttää kutakuinkin samanlaiselta useissa maissa (Itävallassa, hollanninkielisessä Belgiassa, Suomessa, Irlannissa, Islannissa, Italiassa ja Ruotsissa): noin 80 prosenttia eurooppalaista koulutusjaksoa suorittamaan lähtevistä suorittaa harjoittelunsa keskiasteen koulutuslaitoksissa tai teknisissä oppilaitoksissa. Näissä maissa suoritetaan koulutusjaksoja myös korkea-asteen (10–20 %) ja alemman asteen (alle 10 %) laitosten järjestelmissä.

Ranskassa lukioastetta vastaavien ja lyhyitten keskiasteen jälkeisten ohjelmien osuus koulutusjaksoista oli lähes 75 prosenttia. Jaksot jakaantuivat tasaisesti näiden kahden ryhmän kesken. Sekä alemman keskiasteen että korkea-asteen oppilaitosten osuus koulutusjaksoista oli noin 13 prosenttia. Oppisopimuskoulutus voi Ranskassa olla minkätasoisista hyvänsä, myös korkea-asteen koulutusta.

Islannissa Europass-todistukset menevät harjoittelijoille ja opiskelijoille keskiastetta vastaavalla tasolla. Luxemburgissa, Alankomaissa ja Norjassa liki kaikki osallistujat ovat keskiasteen koulutusjärjestelmien piirissä; niihin kuuluvat joissain tapauksissa myös harjoittelijat. Kreikkalaiset Europass-todistusten haltijat ovat yleensä jo

hankkineet keskiasteen koulutuksen ja jatkavat korkea-asteen oppilaitoksissa tai keskiasteen jälkeisiä koulutusohjelmia tarjoavissa ammatillisissa laitoksissa. Belgian ranskankielisessä yhteisössä ja Irlannissa Europass-todistusten hakijat ja käyttäjät ovat useimmiten korkea-asteen oppilaitoksia.

Saksassa tilanne on erilainen, koska useimmat Saksan koulutusjaksoista (joiden osuus kaikista eurooppalaisista jaksoista on noin puolet) on todennäköisimmin suunnattu ammatillista peruskoulutusta suorittaville harjoittelijoille. Kölnin yliopiston tutkimuksessa käsitelty otosanalyysi näyttäisi vahvistavan tämän.

3.2.6 *Toimialat ja pk-yritykset*

Eurooppalaisten koulutusjaksojen kanssa tekemisissä olevista toimialoista on vain hyvin hajanaisia tietoja. Niissä maissa, joista tietoja on, suosikkiala on usein hotelli-, ravintola- ja matkailuala (Suomi 36 %, Norja 27 %, Luxemburg 30 %). Monet koulutusjaksot liittyvät myös muihin palveluihin (esim. peruspalvelujen osuus on 25 % Italiassa ja sosiaali- ja terveydenhoitopalvelujen osuus 21 % Suomessa), ja käytännössä kaikki alat ovat mukana ainakin muutaman koulutusjakson kautta.

Muiden kuin koulutusta tarjoavien pk-yritysten osallistuminen ei vaikuta olevan vielä laajaa. Monissa tapauksissa ei pk-yritysten osallistumisen edistämiseksi ole ryhdytty mihinkään toimiin, koska kansalliset yhteyspisteet ovat keskittäneet resurssinsa toiminnan käynnistämiseen.

Monet oppisopimusoppilaat työskentelevät pk-yrityksissä, ja on selvää, ettei harjoittelijan lähettäminen ulkomaille lyhyeksikään ajaksi ole pienelle yritykselle helppo päätös. Toisaalta taas ne pk-yritykset, jotka pitävät harjoittelijan lähettämistä ulkomaille hyödyllisenä, katsovat Europass-todistuksen parantavan oppisopimuskoulutuksen asemaa ja motivoivan harjoittelijoita. Positiivisen suhtautumisen yleistymisestä kuultiin Ranskan yhteyspisteeltä, ja siitä mainittiin myös Kölnin yliopiston tekemässä Saksan tilanteen arviointitutkimuksessa.

On kuitenkin sellaisiakin – kaikenkokoisia – yrityksiä, jotka eivät näe harjoittelijan lähettämistä ulkomaille koituvan mitään hyötyä, eivätkä niiden mielipiteet kovin todennäköisesti muutu vain Europass-järjestelmän vaikutuksesta, vaikka järjestelmä tuleekin tunnetummaksi. Esimerkiksi Saksan yhteyspiste totesi, etteivät pk-yritykset ole tähän mennessä nähneet Europass-järjestelmässä erityisiä etuja.

Vastaanottavina eliminä pk-yritykset sen sijaan toimivat yleensä enemmän. Kreikan ilmoituksen mukaan pk-yrityksiä on vastaanottajina yhtä paljon kuin koulutuslaitoksiakin, ja yksi Ranskan alueellisista yhteyspisteistä kertoi valtaosan vastaanottavista elimistä olevan pk-yrityksiä.

3.2.7 *Suhteet muihin ohjelmiin ja aloitteisiin*

Määrällisiä tietoja ei ole useinkaan saatavilla, mutta kaikki kansalliset yhteyspisteet vahvistavat yhteyden Leonardo da Vinci -ohjelmaan. Sen painoarvo kuitenkin vaihtelee: Italiassa ja Norjassa liki kaikki eurooppalaiset koulutusjaksot olivat Leonardo-liikkuvuusprojekteja, kun taas Ruotsissa noin puolet lähettäjäelimistä haki rahoitusta muista ohjelmista. Leonardo da Vinci on mukana Suomessa reilussa kolmanneksessa ja Ranskassa neljänneksessä kaikista koulutusjaksoista.

Muiden yhteisön rahoittamien aloitteiden ja ohjelmien osuus on tähän mennessä ollut hyvin vähäinen. Ranskan eurooppalaisista koulutusjaksoista 5 prosenttia ja Suomen jaksoista 2 prosenttia sai tukea Sokrates-ohjelmasta, Italiassa oli joitakin Nuorisohjelmaan liittyviä projekteja, ja muutamaa ranskalaista koulutusjaksoa tuettiin Equal-ohjelmasta.

Leonardo da Vinci -liikkuvuusprojektien ja eurooppalaisten koulutusjaksojen selvän yhteyden lisäksi yhteydet ovat yleensä laitosten välisiä. Leonardo da Vinci -päätöksessä viitataan selkeästi eurooppalaisista koulutusjaksoista tehtyyn päätökseen.⁵ Lisäksi monet kansalliset yhteyspisteet ovat myös maansa Leonardo da Vinci -toimistoja (ks. kohtaa 2.2).

Italiassa noin 89 prosenttia Leonardo da Vinci -ohjelman yhteydessä vuonna 2001 hyväksytyistä liikkuvuushankkeista on hakenut myös Europass-todistusta. Tanskassa on kaikille Leonardo da Vinci -ohjelman toimenpiteiden 1 ja 2 puitteissa vuonna 2001 hyväksytyille liikkuvuushankkeille automaattisesti lähetetty hankkeiden edunsaajaluvun mukainen määrä Europass-todistuksia.

Monissa maissa mukana oli myös yhteisön toimien ulkopuolisia ohjelmia:

- jo mainittu Ranskan ja Saksan pitkäaikainen nuorisovaihto-ohjelma
- Training Bridge -ohjelma, jolla edistetään Yhdistyneen kuningaskunnan ja Saksan yhteistyötä vuorottelukoulutuksen alalla (käynnistetty joulukuussa 1998)
- Tanskan PiU-ohjelma, jonka kautta ammatillisessa peruskoulutuksessa olevat voivat päästä käytännön harjoitteluun ulkomaille
- pohjoismainen Nordplus Junior -ohjelma.

3.3 Tiedotus- ja julkisuustoiminta

Europass-aloitteeseen liittyvä tiedottaminen aloitettiin monissa maissa jo ennen järjestelmän käynnistymistä: aloitustapahtumia järjestettiin vuoden 1999 viimeisinä kuukausina (Tanskassa, Saksassa, Ranskassa, Suomessa, Alankomaissa, Luxemburgissa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa). Itävallassa järjestettiin aloituskonferenssin asemesta tiedotuskampanja, ja vuosina 2000 ja 2001 monet maat järjestivät alueellisia tapahtumia valtakunnallisen konferenssin sijaan. Joissakin maissa (Italiassa ja Norjassa) valtakunnallinen käynnistystapahtuma järjestettiin vasta, kun järjestelmä oli luotu ja toiminnassa. Konferensseihin osallistui yleensä koulutuksen järjestäjiä, liikkuvuushankkeitten vetäjiä sekä työmarkkinaosapuolten ja keskus- ja paikallisviranomaisten edustajia.

Aloitteesta tiedotettiin ja sitä tehtiin tunnetuksi myös muilla keinoilla kuin nimenomaan siihen liittyvillä tapahtumilla, materiaalilla ja kampanjoilla. Monissa valtakunnallisissa tai paikallisissa koulutukseen liittyvissä tapahtumissa esiteltiin myös Europass-aloitetta. Tätä helpotti selvästi se, että kansallisten yhteyspisteiden toiminta

⁵ Ks. yhteisön ammatillista koulutusta koskevasta Leonardo da Vinci -toimintaohjelmasta 26. huhtikuuta 1999 tehtyä neuvoston päätöstä 1999/382/EY, EYVL L 146, 11.6.1999, s. 33. Viittaus on liitteessä 1 olevan II jakson 1 kohdassa sivulla 40.

usein perustuu tai on yhteydessä laajempien koulutusalan elinten toimintaan (ks. kohtaa 2.2.2).

Kaikki maat käyttivät komission laatimien tiedotteiden ja tietolehtisten lisäksi itse laatimaansa tiedotusmateriaalia, joka oli yleensä suunnattu suurelle yleisölle mutta joskus myös erityisille kohderyhmille. Jotkin maat laativat materiaalia toiminnan järjestäjille ja koulutusjaksojen mahdollisille käyttäjille. Itävalta esimerkiksi laati asiaa käsittelevän cd-romin, Italia kattavan painetun käsikirjan ja cd-kortin ja Norja videon ja multimediaesityksen.

Useat jäsenvaltiot perustivat oman Europass-web-sivustonsa, jossa annetaan yleisluontoisten tietojen lisäksi käytännön ohjeita todistuksen hankkimiseen ja käyttämiseen. Joillakin sivustoilla on tarjolla interaktiivinen liittymä aloitteen hallintajärjestelmään: Ranskan järjestelmässä hankkeiden järjestäjät voivat tehdä hakemuksia verkon kautta, ja sama järjestelmä otettiin käyttöön myös Italiassa ja Norjassa. Norjalaiset liittivät sen osaksi Leonardo da Vinci -toimistonsa järjestelmää. Sivustoilla voi olla myös postilaatikko, jonka kautta saavat apua kaikki ne, joilla on Internet-yhteys käytettävissään.

3.4 Arviointi

Arvioinnin ovat jo tehneet muutamat maat eli Suomi, Saksa, Alankomaat ja Ruotsi.

Suomessa tutkimus tehtiin jatkuvana arviointina keräämällä raporttilomakkeita opiskelijoilta ja koordinaattoreilta. Yleisesti ottaen sekä oppilaitokset että harjoittelijat suhtautuivat Europass-todistukseen myönteisesti vaikka katsoivatkin, että itse asiakirjan käytettävyyttä voitaisiin helpottaa. Erityisesti keskiasteen ammatillisen koulutuksen opiskelijat pitivät Europass-todistusta hyvänä todistuksena ulkomaanharjoittelusta. Noin joka neljäs opiskelija arveli Europass-todistuksen olevan tulevaisuudessa erittäin hyödyllinen, kun puolet arvioi siitä todennäköisesti olevan jotain hyötyä. Useimmat opiskelijat olivat tyytyväisiä tai hyvin tyytyväisiä suorittamaansa eurooppalaiseen koulutusjaksoon (tyytymättömiä oli 4 prosenttia).

Saksassa tutkimuksen teki Kölnin yliopiston käsiteollisuusalan tutkimuslaitos, joka kokosi selvitykseensä kaikki Saksan yhteyspisteet, noin 300 kansainvälisten liikkuvuusprojektien järjestäjää ja joukon Europass-todistusten haltijoita. Raportissa annetaan tietoja Europass-todistusten käytöstä, sen hyödyistä ja sen asemasta käyttäjien silmissä. Kuten edellä todettiin, tutkimuksessa kävi ilmi, että saksalaiset yhteyspisteet tapaavat myöntää Europass-todistuksia myös silloin, kun kaikki eurooppalaisen koulutusjakson kriteerit eivät täyty (ks. kohtia 3.1.1 ja 3.2.1). Lisäksi kävi ilmi, että yrityksillä ei ole vaikeuksia hyväksyä todistusta, että harjoittelijat haluaisivat oikeuden hakea todistusta suoraan itse ja että yhteyspisteet ja oppilaitokset pitivät Europass-todistusta sängen hyödyllisenä välineenä, joka parantaa koulutusjaksojen asemaa ja josta voi olla hyötyä työmarkkinoilla. Loppukäyttäjien suhtautuminen todistukseen vaihteli huomattavasti, eikä todistusta pidetty muodoltaan helpokäyttöisenä. Tutkimuksen johtopäätöksensä oli, että Europass-todistuksesta voi tulla hyvä väline ulkomaankokemusten kirjaamiseen mutta sen käytettävyyttä ja tunnettuutta on parannettava.

Alankomaissa tutkimuksen laati CINOP-tutkimuskeskus aivan täytäntöönpanon alkuvaiheessa. Tutkimukseen saatiin vastaukset kymmenen koulutuslaitoksen

henkilökunnalta ja joiltakin Europass-todistuksen haltijoilta. Siinä tarkasteltiin toimintalinjoja, menetelmiä, organisaatiota, tiedotusta, vastaanottavia tahoja ja vaikutuksia. Useat harjoittelijat ja koulutuslaitokset katsoivat, ettei Europass-todistuksilla voi olla merkittävää vaikutusta työmarkkinoilla, koska aloitetta ei tunneta riittävästi. Tutkimustulosten perusteella ehdotettiin, että Europass-todistuksesta laadittaisiin sähköinen versio, että resursseja ja täytäntöönpanorakenteita tehtäisiin tunnetummiksi ja että Europass-todistuksen arvoa osoituksena haltijansa eurooppalaisesta suuntautumisesta pönkitettäisiin.

Ruotsissa tutkimuksen tekemisestä huolehti suoraan kansallinen yhteyspiste käyttäen lähteinä projektien järjestäjiä sekä otosta Europass-todistuksen haltijoista. Tutkimuksessa keskityttiin käyttäjien kuvaan todistuksesta ja todistuksen vastaanottoon. Joidenkin organisaatioiden mielestä asiakirja oli motivoinut opiskelijoita lähtemään ulkomaille: ulkomaanharjoittelun asemaa parantaa siitä saatava todistus, jonka voi esittää tuleville työnantajille. Useimmat organisaatiot olivat sitä mieltä, että Europass-todistus voisi auttaa haltijaansa saamaan työtä, koska se on osoitus sellaisesta kokemuksesta, jota työnantajat usein kaipaavat. Tätä parantaisi vielä se, että Europass-todistuksessa parannettaisiin taitojen kuvausmahdollisuuksia.

4. PÄATELMÄT

Nyt kun päätös 1999/51/EY on ollut voimassa kaksi vuotta, sen täytäntöönpanotilannetta voidaan kuvata tiivistetysti seuraavasti:

- Täytäntöönpanomekanismi on luotu ja toimii sujuvasti.
 - Kaikki jäsenvaltiot ovat nimenneet yhden tai useamman jo toimivan elimen kansalliseksi yhteyspisteeksi, joka vastaa Europass-aloitteen täytäntöönpanosta.
 - Komissio on edistänyt koordinoitua ja tiedonvaihtoa yhteyspisteiden edustajien kokouksien kautta, ja komissio ja yhteyspisteet ovat sopineet ei-sitovasta yhteistyöasiakirjasta.
- Käytännön jakelutoimet oli aloitettu marraskuuhun 2001 mennessä kaikissa maissa (lukuun ottamatta yhtä, jossa se alkaa alkuvuodesta 2002).
 - Kaikkiaan on myönnetty 19 300 Europass-todistusta.
- Yleisesti ottaen todistukset on myönnetty sellaisten eurooppalaisten koulutusjaksojen kirjaamiseen, jotka täyttävät päätöksen kriteerit; Saksassa ei kuitenkaan ole aina toimittu näin.
- Käytettävissä olevien tietojen perusteella voidaan todeta seuraavaa:
 - Kaikki maat ovat toimineet eurooppalaisten koulutusjaksojen isäntinä. Suosikkikohteita ovat englanninkieliset maat.
 - Ulkomaanjakson pituus oli 3–15 viikkoa.

- Kaiken kaikkiaan pieni enemmistö (noin 55 %) Europass-todistusten haltijoista oli naisia.
 - Valtaosa Europass-todistusten haltijoista oli noin 20-vuotiaita (17–23-vuotiaita).
 - Noin kolme neljänestä Europass-todistusten haltijoista suorittaa keskiasteen yleissivistävää tai ammatillista koulutusta; 10–15 prosenttia suorittaa alemman ja sama määrä ylemmän tasoista koulutusta.
 - Hotelli-, ravintola- ja matkailuala on suosituin toimiala, joskin kaikki alat ovat mukana ainakin yhden koulutusjakson kautta.
 - Pk-yritykset (muut kuin koulutusta tarjoavat) eivät yleensä toimi lähettävinä tahoina mutta usein eurooppalaisten koulutusjaksojen isäntinä.
 - Lukuisia eurooppalaisia koulutusjaksoja järjestetään Leonardo da Vinci -ohjelman yhteydessä, joskin ohjelman painoarvo vaihtelee maittain huomattavasti (100:sta 30:een prosenttiin). Muilla yhteisön rahoittamilla ohjelmilla (Sokrateksella, Nuorisolla ja Equalilla) on vain vähäinen asema, kun taas kahdenvälisen tai kansallisten toimien osuus eurooppalaisista koulutusjaksoista on joissakin maissa jopa 50 prosenttia.
- Tiedotus- ja julkisuustoiminta on hoidettu järjestämällä aloituskonferensseja, levittämällä sekä EU:n tasolla että jäsenvaltioissa laadittuja esitteitä ja tietolehtisiä, osallistamalla asiaan liittyviin tapahtumiin, järjestämällä tiedotuskampanjoja, perustamalla Internet-sivustoja jne.
 - Internet-sivustoja on perustettu sekä EU:n tasolla että jäsenvaltioissa, ja joissakin maissa ne ovat kiinteä osa hallinnon tietojärjestelmää.
 - Euroopan tason työmarkkinaosapuolet osallistuvat koordinoituihin kokouksiin, ja jäsenvaltioissa sikäläiset osapuolet istuvat usein ohjauskomiteoissa tai vastaavissa elimissä.
 - Arviointitutkimuksia on jo tehty osassa maita, ja Euroopan tasolla on laadittu arviointisuunnitelma, johon kuuluu seminaari (3.–4. kesäkuuta 2002) ja väliarviointi (raportin on määrä valmistua joulukuussa 2002).